

SPLOŠNA MATURA IZ PREDMETA FILOZOFIJA V LETU 2023

Poročilo DPK SM za filozofijo

Vsebina

1	Struktura kandidatov.....	2
1.1	Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih	3
1.2	Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih.....	4
1.3	Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023.....	6
2	Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023.....	7
2.1	Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah.....	7
2.2	Meje med ocenami	9
2.3	Porazdelitev dosežkov po ocenah	10
3	Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023.....	12
4	Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM	14
4.1	Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita	14
4.2	Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita	15
4.3	Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih.....	15
4.4	Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov.....	22
4.5	Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah	22
5	Zunanje ocenjevanje in ugovori.....	23
5.1	Zunanje ocenjevanje	23
5.2	Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene.....	23
6	Povzetek.....	24
6.1	Ocena uspeha kandidatov	24
6.2	Ocena kakovosti izpitnih pol.....	25
6.3	Druge ugotovitve	25

Avtorja:

Marko Štempihar, glavni ocenjevalec za filozofijo

dr. Tomaž Grušovnik, predsednik DPK SM za filozofijo

Poročilo je potrdila DPK SM za filozofijo na 31. redni seji 26. 9. 2023.

Ljubljana, september 2023

1 Struktura kandidatov

Statistične podatke za kandidate, ki so se udeležili **spomladanskega izpitnega roka splošne mature**, prikazujemo ločeno glede na njihovo strukturo:

a) **referenčno skupino SM** predstavljajo redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura (brez kandidatov z maturitetnim tečajem, 21-letnikov, odraslih in kandidatov poklicne mature). Na dosežkih te skupine se postavljajo tudi meje med ocenami.

Okrajšava: ref. skup. SM;

b) **kandidate SM** (ref. skup. SM + ostali SM) predstavljajo tisti, ki opravljajo splošno matura (brez kandidatov poklicne mature, ki opravljajo posamezni izpit splošne mature). To so:

- referenčna skupina SM (redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura) in
- **ostali SM**, to so:
  - kandidati z maturitetnim tečajem,
  - 21-letniki,
  - odrasli,
  - kandidati, ki popravljajo eno ali dve negativni oceni,
  - kandidati, ki opravljajo SM ponovno v celoti,
  - kandidati, ki opravljajo SM v dveh delih, in
  - kandidati, ki izboljšujejo oceno.

Okrajšava: kandidati SM;

c) **kandidate PM** (kandidati poklicne mature s posameznim izpitom pri splošni maturi) predstavljajo tisti, ki ob poklicni maturi (štirje predmeti) dodatno opravljajo posamezni izpit SM.

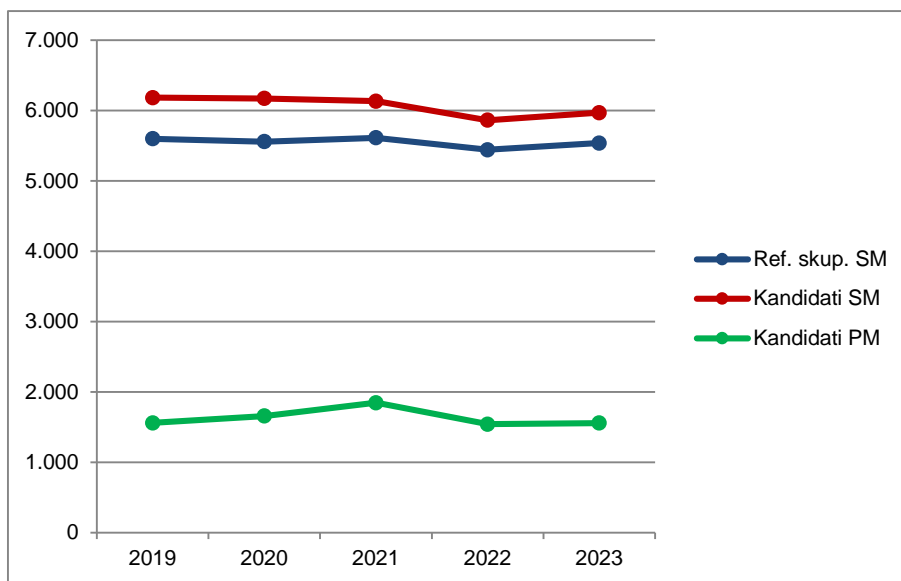
Okrajšava: kandidati PM.

1.1 Struktura kandidatov pri splošni maturi – primerjava po letih

Preglednica 1.1.1 in slika 1.1.1 prikazujeta primerjavo števila udeleženih kandidatov v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	5.600	6.185	1.560
2020	5.560	6.173	1.657
2021	5.615	6.134	1.846
2022	5.444	5.865	1.542
2023	5.539	5.970	1.558

Slika 1.1.1: Udeleženi kandidati pri SM po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

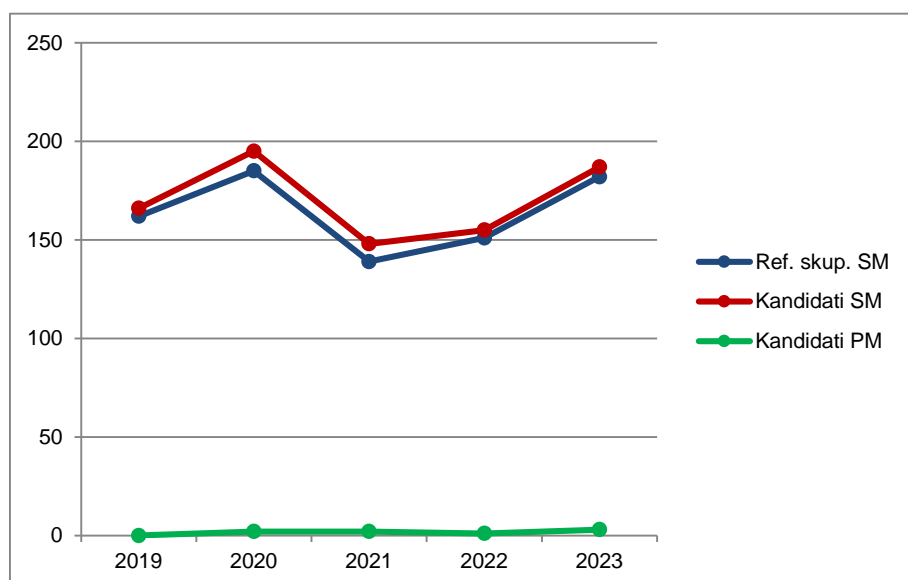
Vir: Državni izpitni center, 2023

1.2 Struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije – primerjava po letih

Preglednica 1.2.1 in slika 1.2.1 prikazujeta primerjavo števila kandidatov, ki so opravljali filozofijo v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023. Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	162	166	0
2020	185	195	2
2021	139	148	2
2022	151	155	1
2023	182	187	3

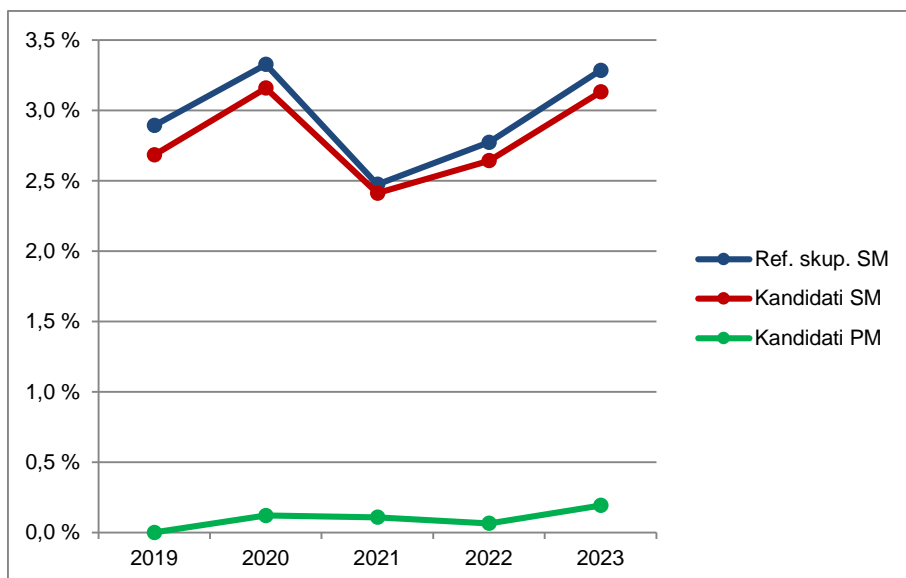
Slika 1.2.1: Udeleženi kandidati pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

Preglednica 1.2.2 in slika 1.2.2 prikazujeta primerjavo deleža kandidatov, ki so opravljali filozofijo (preglednica 1.2.1), glede na udeležene kandidate v spomladanskem izpitnem roku splošne mature v letih od 2019 do 2023 (preglednica 1.1.1). Primerjave so prikazane ločeno po strukturi kandidatov.

Preglednica 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Leto	Ref. skup. SM	Kandidati SM	Kandidati PM
2019	2,9 %	2,7 %	0,0 %
2020	3,3 %	3,2 %	0,1 %
2021	2,5 %	2,4 %	0,1 %
2022	2,8 %	2,6 %	0,1 %
2023	3,3 %	3,1 %	0,2 %

Slika 1.2.2: Delež udeleženih kandidatov pri izpitu SM iz filozofije po strukturi – spomladanski izpitni roki 2019–2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

1.3 Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

Preglednica 1.3.1 in slika 1.3.1 prikazujeta število in delež kandidatov, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023. Podatki so prikazani po strukturi kandidatov. (Redni dijaki, ki prvič v celoti opravljajo splošno matura in predstavljajo referenčno skupino SM, so dodatno razdeljeni tudi na izobraževalne programe.)

Preglednica 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

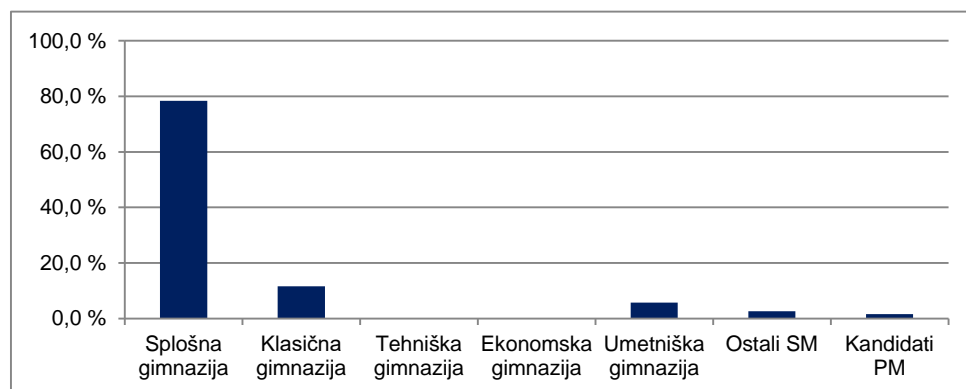
	Število	Delež
Splošna gimnazija	149	78,4 %
Klasična gimnazija	22	11,6 %
Gimnazija	171	90,0 %
Tehniška gimnazija	0	0,0 %
Ekonomska gimnazija	0	0,0 %
Umetniška gimnazija	11	5,8 %
Strokovna gimnazija	11	5,8 %
Ref. skup. SM	182	95,8 %
Ostali SM	5	2,6 %
Kandidati SM	187	98,4 %
Kandidati PM	3	1,6 %

gimnazija = splošna gimnazija + klasična gimnazija

strokovna gimnazija = tehniška gimnazija + ekonomska gimnazija + umetniška gimnazija

ref. skup. SM = gimnazija + strokovna gimnazija

kandidati SM = ref. skup. SM + ostali SM

Slika 1.3.1: Podrobnejša struktura kandidatov pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

Vir: Državni izpitni center, 2023

2 Analiza dosežkov pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

2.1 Porazdelitev dosežkov po odstotnih točkah

Preglednica 2.1.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2023 v posamezne razrede/intervale, ki obsegajo pet odstotnih točk (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.1.2 in slika 2.1.1 pa delež kandidatov, ki so dosegli manj odstotnih točk od zgornje meje razreda (tj. relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

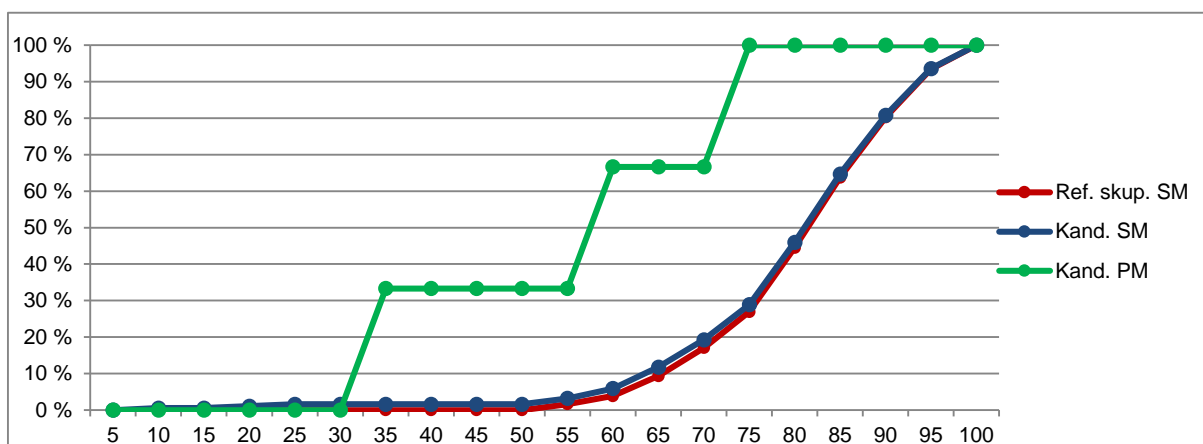
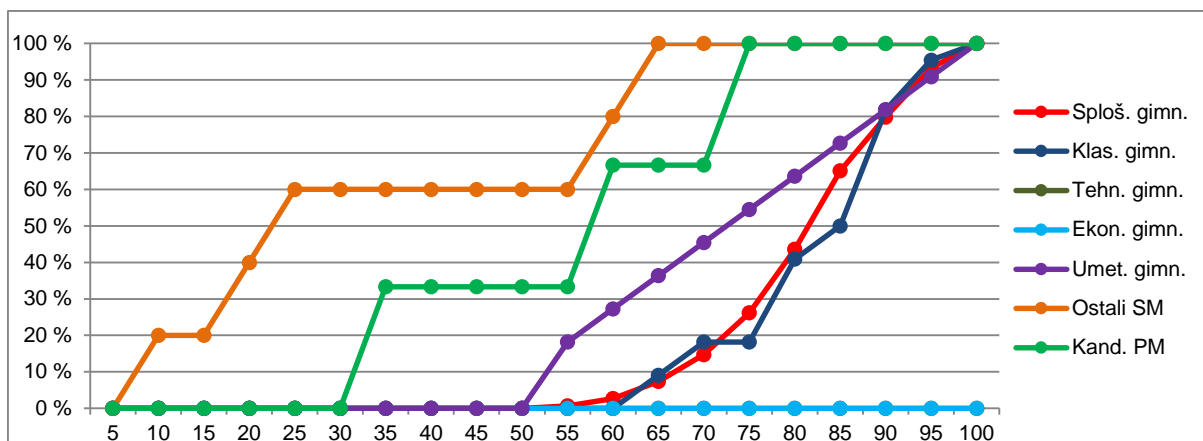
Preglednica 2.1.1: *Frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekonom. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6-10	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
11-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16-20	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
21-25	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
26-30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31-35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
36-40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41-45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46-50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
51-55	1	0	1	0	0	2	2	3	3	0	0
56-60	3	0	3	0	0	1	1	4	5	1	1
61-65	7	2	9	0	0	1	1	10	11	1	0
66-70	11	2	13	0	0	1	1	14	14	0	0
71-75	17	0	17	0	0	1	1	18	18	0	1
76-80	26	5	31	0	0	1	1	32	32	0	0
81-85	32	2	34	0	0	1	1	35	35	0	0
86-90	22	7	29	0	0	1	1	30	30	0	0
91-95	20	3	23	0	0	1	1	24	24	0	0
96-100	10	1	11	0	0	1	1	12	12	0	0
SKUPAJ	149	22	171	0	0	11	11	182	187	5	3

Preglednica 2.1.2: *Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah*

Odst. točke	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
5	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
10	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	20 %	0 %
15	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	20 %	0 %
20	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	1 %	40 %	0 %
25	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	0 %
30	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	0 %
35	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	33 %
40	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	33 %
45	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	33 %
50	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	33 %
55	1 %	0 %	1 %	-	-	18 %	18 %	2 %	3 %	60 %	33 %
60	3 %	0 %	2 %	-	-	27 %	27 %	4 %	6 %	80 %	67 %
65	7 %	9 %	8 %	-	-	36 %	36 %	9 %	12 %	100 %	67 %
70	15 %	18 %	15 %	-	-	45 %	45 %	17 %	19 %	100 %	67 %
75	26 %	18 %	25 %	-	-	55 %	55 %	27 %	29 %	100 %	100 %
80	44 %	41 %	43 %	-	-	64 %	64 %	45 %	46 %	100 %	100 %
85	65 %	50 %	63 %	-	-	73 %	73 %	64 %	65 %	100 %	100 %
90	80 %	82 %	80 %	-	-	82 %	82 %	80 %	81 %	100 %	100 %
95	93 %	95 %	94 %	-	-	91 %	91 %	93 %	94 %	100 %	100 %
100	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.1.1: Relativna kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah

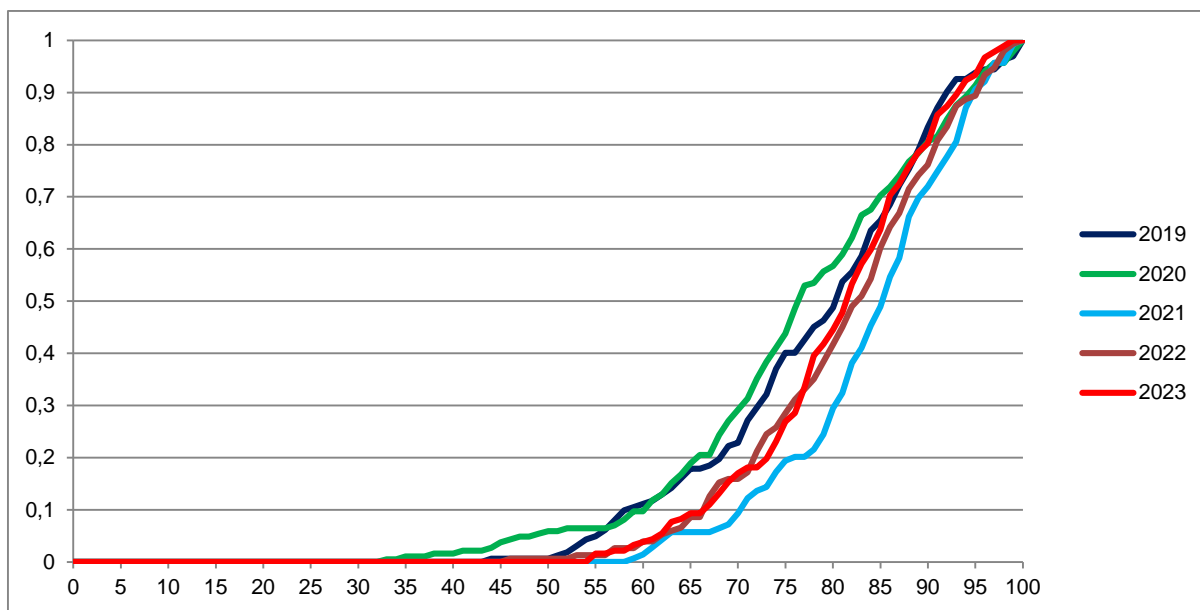
Vir: Državni izpitni center, 2023

2.2 Meje med ocenami

Preglednica 2.2.1 prikazuje primerjavo mej med ocenami v letih od 2019 do 2023, slika 2.2.1 pa kumulativno frekvenčno porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah za referenčno skupino SM, na kateri se postavljajo meje med ocenami.

Preglednica 2.2.1: Meje med ocenami za zadnjih pet let

Leto	Ocene			
	2	3	4	5
2019	50	62	74	87
2020	49	61	73	86
2021	50	62	74	87
2022	50	62	74	87
2023	50	62	74	86

Slika 2.2.1: Kumulativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po doseženih odstotnih točkah – referenčna skupina SM

Vir: Državni izpitni center, 2023

2.3 Porazdelitev dosežkov po ocenah

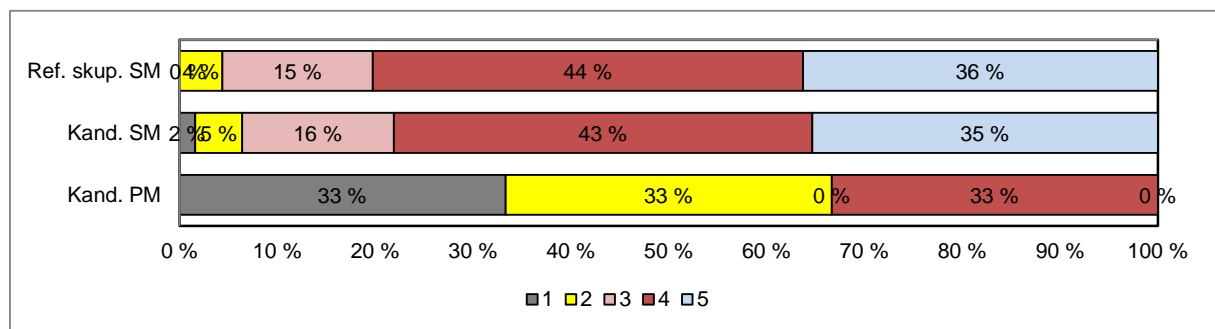
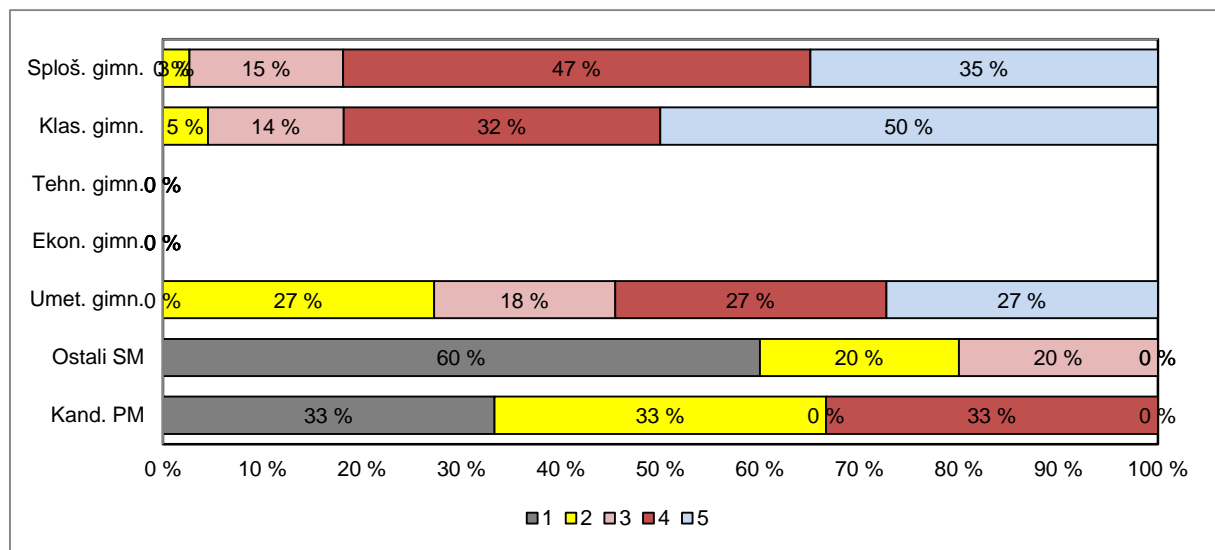
Preglednica 2.3.1 prikazuje porazdelitev kandidatov po ocenah pri filozofiji v spomladanskem izpitnem roku SM 2023 (tj. frekvenčna porazdelitev), preglednica 2.3.2 in slika 2.3.1 pa delež kandidatov s posameznimi ocenami (tj. relativna frekvenčna porazdelitev). Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Preglednica 2.3.1: Frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1
2	4	1	5	0	0	3	3	8	9	1	1
3	23	3	26	0	0	2	2	28	29	1	0
4	70	7	77	0	0	3	3	80	80	0	1
5	52	11	63	0	0	3	3	66	66	0	0
Uspešni	149	22	171	0	0	11	11	182	184	2	2
Skupaj	149	22	171	0	0	11	11	182	187	5	3

Preglednica 2.3.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Ocena	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
1	0 %	0 %	0 %	-	-	0 %	0 %	0 %	2 %	60 %	33 %
2	3 %	5 %	3 %	-	-	27 %	27 %	4 %	5 %	20 %	33 %
3	15 %	14 %	15 %	-	-	18 %	18 %	15 %	16 %	20 %	0 %
4	47 %	32 %	45 %	-	-	27 %	27 %	44 %	43 %	0 %	33 %
5	35 %	50 %	37 %	-	-	27 %	27 %	36 %	35 %	0 %	0 %
Uspešni	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	98 %	40 %	67 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %	-	-	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Slika 2.3.1: *Relativna frekvenčna porazdelitev kandidatov po ocenah*

Vir: Državni izpitni center, 2023

3 Splošni podatki o kandidatih pri izpitu splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

V preglednici 3.1 so zbrani splošni podatki (tj. statistike) o kandidatih, ki so opravljali izpit splošne mature iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023.

Preglednica 3.1: Splošni podatki o kandidatih pri izpitu SM iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku 2023

	Sploš. gimn.	Klas. gimn.	Gimn.	Tehn. gimn.	Ekon. gimn.	Umet. gimn.	Strok. gimn.	Ref. skup. SM	Kand. SM	Ostali SM	Kand. PM
Število kandidatov	149	22	171	0	0	11	11	182	187	5	3
Povprečni splošni uspeh pri SM*	21,90	21,64	21,86	-	-	20,50	20,50	21,79	21,72	11,00	-
Povprečni uspeh v 4. letniku SŠ	3,93	3,82	3,91	-	-	4,18	4,18	3,93	3,90	2,33	-
Povprečni uspeh v 3. letniku SŠ	3,82	3,64	3,80	-	-	4,27	4,27	3,82	3,81	2,67	-
Povprečna ocena pri predmetu SM	4,14	4,27	4,16	-	-	3,55	3,55	4,12	4,05	1,60	2,33
Povprečna originalna ocena pri predmetu SM**	4,14	4,27	4,16	-	-	3,55	3,55	4,12	4,05	1,60	2,33
Povprečno število odstotnih točk pri predmetu SM	81,19	82,12	81,31	-	-	74,38	74,38	80,89	79,63	33,89	53,41
Mediana odstotnega števila točk pri predmetu SM	82,00	85,50	82,00	-	-	74	74,00	82,00	82,00	22,00	56,00
Standardni odklon odstotnih točk pri predmetu SM	9,54	9,63	9,53	-	-	15,76	15,76	10,08	13,08	25,79	21,58
Povprečna ocena pri predmetu v 4. letniku SŠ	4,25	4,32	4,26	-	-	4,00	4,00	4,24	4,22	2,50	-
Povprečna ocena pri predmetu v 3. letniku SŠ	4,68	4,78	4,69	-	-	4,75	4,75	4,69	4,70	5,00	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in ocene pri predmetu SM*	0,66	-	0,66	-	-	-	-	0,67	0,67	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 4. letniku SŠ*	0,71	-	0,72	-	-	-	-	0,71	0,72	-	-
Korelacija splošnega uspeha pri SM in uspeha v 3. letniku SŠ*	0,63	-	0,64	-	-	-	-	0,63	0,63	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 4. letniku SŠ***	0,46	-	0,47	-	-	-	-	0,46	0,50	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in uspeha v 3. letniku SŠ***	0,46	-	0,47	-	-	-	-	0,46	0,50	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 4. letniku SŠ***	0,39	-	0,42	-	-	-	-	0,44	0,45	-	-
Korelacija ocene pri predmetu SM in ocene pri predmetu v 3. letniku SŠ***	0,24	-	0,27	-	-	-	-	0,27	0,26	-	-
Korelacija notranjega in zunanjega dela pri SM	0,24	-	0,28	-	-	-	-	0,27	0,56	-	-
Odstotek neuspešnih s PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	1,60	60,00	33,33
Odstotek neuspešnih brez PP	0,00	0,00	0,00	-	-	0,00	0,00	0,00	1,60	60,00	33,33

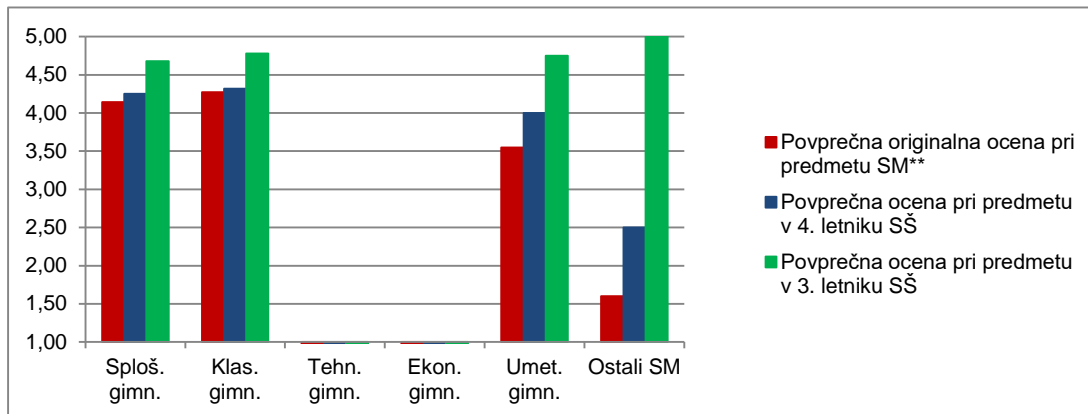
*Pri izračunu povprečnega splošnega uspeha pri SM so upoštevani samo uspešni kandidati (10 točk ali več). Enako velja tudi za korelacije s splošnim uspehom pri SM.

**Originalna ocena je ocena pri predmetu SM, izračunana iz odstotnih točk, brez upoštevanja PP (pogojno pozitivne), ocenjevanja na OR namesto VR ali upoštevanja ocene iz prejšnjega roka.

***Korelacija z oceno pri predmetu SM se računa z originalno oceno pri predmetu SM.

Če je manj kakor 30 popolnih parov podatkov, se korelacija ne izračuna.

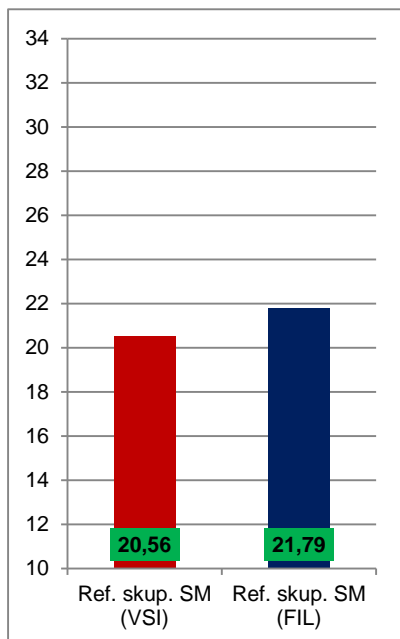
Slika 3.1 prikazuje primerjavo povprečne originalne ocene pri izpitu SM iz filozofije in povprečnih ocen iz filozofije v 4. in 3. letniku srednje šole. Podatki so prikazani po podrobnejši strukturi kandidatov.

Slika 3.1: Povprečne ocene pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center, 2023

Slika 3.2 prikazuje primerjavo povprečnega splošnega uspeha vseh gimnazijcev, ki so v spomladanskem izpitnem roku 2023 prvič v celoti opravljali splošno maturo (ref. skup. SM – VSI), in gimnazijcev, ki so v tem izpitnem roku prvič v celoti opravljali izpit SM iz filozofije (ref. skup. SM – FIL).

Slika 3.2: Povprečni splošni uspeh pri SM in pri izpitu SM iz filozofije

Vir: Državni izpitni center, 2023

4 Vsebinska analiza dosežkov za referenčno skupino SM

4.1 Vsebinska analiza dosežkov pri zunanjem in notranjem delu izpita

Preglednica 4.1.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

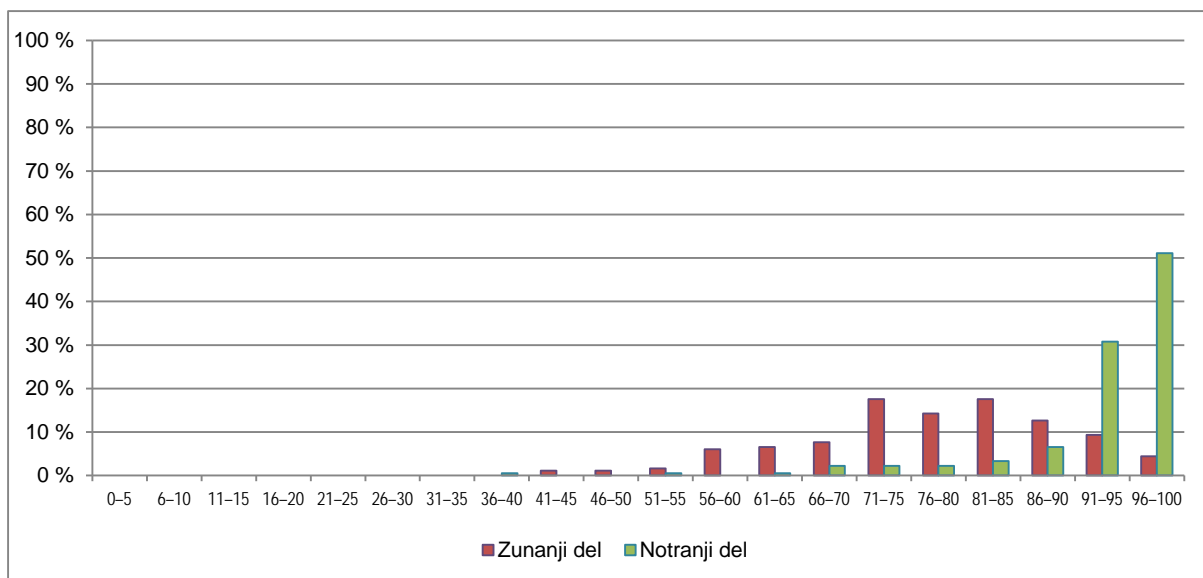
Preglednica 4.1.1: *Osnovni statistični podatki*

	Zunanji del	Notranji del
Število kandidatov	182	182
Povprečno število odstotnih točk	62,08	18,81
Standardni odklon odstotnih točk	9,40	1,92
Maksimalno število odstotnih točk	79,20	20,00
Povprečna težavnost	0,78	0,94

Preglednica 4.1.2 in slika 4.1.1 prikazujeta relativno frekvenčno porazdelitev referenčne skupine SM po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

Preglednica 4.1.2: *Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita*

Odstotki	Zunanji del	Notranji del
0–5	0 %	0 %
6–10	0 %	0 %
11–15	0 %	0 %
16–20	0 %	0 %
21–25	0 %	0 %
26–30	0 %	0 %
31–35	0 %	0 %
36–40	0 %	1 %
41–45	1 %	0 %
46–50	1 %	0 %
51–55	2 %	1 %
56–60	6 %	0 %
61–65	7 %	1 %
66–70	8 %	2 %
71–75	18 %	2 %
76–80	14 %	2 %
81–85	18 %	3 %
86–90	13 %	7 %
91–95	9 %	31 %
96–100	4 %	51 %
SKUPAJ	100 %	100 %

Slika 4.1.1: Relativna frekvenčna porazdelitev po dosežkih pri zunanjem in notranjem delu izpita

Vir: Državni izpitni center, 2023

4.2 Vsebinska analiza dosežkov po posameznih delih izpita

Preglednica 4.2.1 prikazuje osnovne statistične podatke za referenčno skupino SM pri posameznih delih izpita iz filozofije v spomladanskem izpitnem roku SM 2023.

Preglednica 4.2.1: Osnovni statistični podatki po posameznih delih izpita

	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Seminarska naloga
Število kandidatov	182	182	182
Povprečno število odstotnih točk	27,38	34,70	18,81
Standardni odklon odstotnih točk	5,16	6,12	1,92
Maksimalno število odstotnih točk	35,00	45,00	20,00
Povprečna težavnost	0,78	0,77	0,94

4.3 Vsebinska analiza dosežkov po nalogah in vprašanjih

Splošno

Splošen vtis o nalogah je bil tudi letos dober in bilo je kar nekaj nalog, ki so bile na visokem nivoju poznavanja filozofskih tem in njihovega razumevanja. Eseji so bili večinoma korektni, prevladovala so dobro utemeljena besedila. Po kakovosti in splošnih značilnostih izdelki niso bistveno odstopali od tistih iz preteklih dveh let.

V esejskih odgovorih je prepoznati, da so se kandidati vsebinsko dobro pripravili. Ponovno pa se je izkazalo, da je zanje še zmeraj najtežji samostojen premislek, za katerega se večkrat zgodi, da ga kandidati bodisi ne vključijo v esej bodisi je vsebinsko skromen. Dialog z avtorjem pri komentarju ostaja obrobni.

Komentarji besedila so naredili boljši vtis kot eseji. Eseji so bili večkrat generični, ko so kandidati na splošno predstavljali različne filozofske teorije in razlike med njimi, ne da bi natančneje komentirali naslovno trditev. Argumentacijska nit je tako ostajala bolj vezana na snov kot pa na konkreten problem. Aktualizacije so bile redke, enako velja za izvirne kritike.

Razlik v pisnem izražanju v primerjavi s prejšnjimi leti ni bilo opaziti. Opazno pa je, da se z ustreznimi usmeritvami profesorja in dovoljšno mero samostojne priprave kandidati lahko dobro pripravijo in odpišejo odličen esej.

Kljub temu da so kandidati večinoma korektno predstavili svoje argumente, pa ni bilo veliko res izvirnega filozofskega mišljenja, ki bi bilo hkrati podprto s filozofsko tradicijo. Še ena od težav je, da kandidati premalo natančno preberejo naslov oziroma v njem ne prepoznajo specifičnega naslovnega problema, ki ga je treba razložiti in premisliti. Težava je tudi v esejih, kjer naštevanje mnenj prevladuje nad filozofijo. Še vedno se pojavljajo tudi generični eseji, v katerih je opaziti vnaprej zastavljen okvir pisanja, posledično pa umanjkanje natančnega odgovarjanja na vprašanja.

Izpitna pola 1

Število kandidatov: 187; povprečno število točk: 17,01; indeks težavnosti: 0,77.

Tudi letos je bilo največ komentarjev k Platonu, Descartesa in Aristotela so kandidati izbrali v enakem številu, komentarjev k Nietzscheju pa je bilo tudi letos najmanj, toda bistveno več kot lani.

Platon: *Država*

Število kandidatov: 83; povprečno število točk: 17,14; indeks težavnosti: 0,78; indeks diskriminativnosti: 0,37.

Kandidati so uspešno prepoznali, da je pot filozofa sestavljena iz dolgoletnega izobraževanja, uspešno so povedali, kako to izobraževanje poteka, zatikalo pa se je pri razumevanju Počela ter razliki med znanostjo in poslednjim naukom. V splošnem (razen ene izjeme) kandidati niso povsem dobro razumeli, kakšna je vloga prispodobe o daljici in kako jo uporabiti v razlagi. Večinoma so govorili o odstranjevanju predpostavk, niso pa povedali, kaj to pomeni. Več esejev je opisalo prispodobi o daljici in votlini, pri svojem razmisleku pa so povedali vse, kar so znali o Platonu, s čimer so zašli v preveliko posplošenost.

Kandidati so pokazali razumevanje in znanje o Platonovi poti izobraževanja in politični filozofiji, ontološka vprašanja pa so jim bila precej slabše razumljiva. Najtežja naloga se še vedno kaže v razumevanju idej in pojmov.

Odlomki so bili praviloma dobro umeščeni v kontekst, povzetki družbene delitve dela so bili smiselni. Pomanjkljivosti pa so se pokazale pri razlagah pomena stopnjevanja izobrazbe in tem, kaj je najvišje/poslednje počelo ter zakaj o materialnem svetu ne moremo pridobiti gotove vednosti. Veliko je bilo povzemanja, premalo pa razlage in argumentacije stališč.

Sicer pa so bili komentarji primerljivi s prejšnjim letom. Večina je uspešno odgovarjala na vprašanja. Pri šibkejših odgovorih je bila tipična pomanjkljivost opredelitev dialektike kot poslednjega nauka in ne dovolj natančna pojasnitev razlike med znanostmi in dialektiko. Nekaj težav je bilo tudi pri sami strukturi pisanja, zaradi česar so se kandidati ponekod ponavljali.

Aristotel: *Nikomahova etika*

Število kandidatov: 43; povprečno število točk: 17,45; indeks težavnosti: 0,79; indeks diskriminativnosti: 0,55.

Odgovori so bili zvečine kakovostni, res pa je, da je bilo zelo malo takih, ki so stopili izven okvira Nikomahove etike in z delom vzpostavili dialog prek filozofske tradicije (recimo opozorili, da Aristotel v navedenem odlomku (ne)posredno kritizira Sokratov intelektualizem). Pojavlja se generična težava, ki je v tem, da kandidati narobe razumejo opredelitev vrline kot »zadržanja« (gr. *hexis*). Razumejo jo v smislu, da je »vrlina zadržanje strasti«, kar ne drži. Zadržanje pomeni nekaj takega kot predispozicija – torej možnost, da se do strasti vzpostavi določen odnos (v primeru vrline je to odnos obvladovanja). Gre za terminološki zdrs, ki sicer ni zelo pomemben z vidika pisanja maturitetnih esejev, vendar pa predstavlja nerazumevanje, ki verjetno izvira iz poučevanja (najbrž je težava v Gantarjevem prevodu v slovenščino, ki *hexis* prevaja s to dvoumno besedo »zadržanje«). Ker vzdržnost dejansko je vrlina, se potem tukaj zgodi pojmovni preskok, tako da lahko pride do preinterpretiranja »zadržanja« v »zadrževanje«. V angl. se *hexis*, denimo, prevaja s *state*, *habitus*, *stable disposition* – očitno je, da to ni »zadrževanje«. Določeno dvoumje se pojavlja tudi glede tega, ali so npravstvene vrline del razuma ali ne. Tukaj dejansko je neka teoretska zagata, kajti npravstvene vrline imajo opraviti s tistim delom nerazumske duše (animalični, poželenjski), ki se vendarle pokorava razumu, – torej gre za neko vmesno kategorijo – vidi se, da razumevanje tega kandidatom povzroča težave, verjetno pa tudi marsikateremu učitelju, kajti gre za res specialistični problem Aristotelove filozofije.

Splošno vzeto je mogoče reči, da so kandidati sicer pokazali veliko znanja o Aristotelovi misli, manj pa je bilo obširnejše predstavitve njegove filozofije. Pri boljših kandidatih je bil predstavljen tudi dialog z avtorjem.

Descartes: *Meditacije*

Število kandidatov: 43; povprečno število točk: 16,57; indeks težavnosti: 0,75; indeks diskriminativnosti: 0,73.

Komentarji so bili malenkost slabši v primerjavi z lanskimi. Vtis je, da so eseji precej generični. Kandidati pogosto pridejo z vnaprej zamišljeno okvirno idejo pisanja eseja, zato so pomanjkljivi pri odgovarjanju na vprašanja pod odlomkom. Največ težav je letos kandidatom predstavljalo drugo vprašanje – torej opredelitev gotovosti mnenja o občih stvareh. Kandidati so pogosto pozabili na opredelitev razlike med čutnozaznavnimi mnenji in tistimi, ki izvirajo iz razuma. Slabši kandidati so se velikokrat poslužili kar prepisovanja iz samega odlomka in se iz tega niso zmogli izviti z razlagalnimi komentarjem. Večina kandidatov je uspešno odgovorila na tretje vprašanje, ki se je navezovalo na opredelitev radikalnega skepticizma in sistematičnega dvoma ter gotovosti, ki mu sledi. Nekatere naloge so bile izjemne, ker ob odličnem poznavanju celote ponudijo tudi razmislek problema, toda večina se ni sposobna dvigniti nad obnavljanje in povzemanje.

Več besedil pa je bilo takšnih, da iz njih ni bilo mogoče razbrati, na kateri odlomek se navezuje komentar, ker je šlo za klišejske obnove celote. Mnogi med temi niso razumeli, da so Descartesove barve prisposodba. Pri tem niti niso poskušali razložiti, kaj Descartes misli z »nekimi drugimi, še bolj enostavnimi in občimi stvarmi...«.

Nietzsche: *H genealogiji morale*

Število kandidatov: 18; povprečno število točk: 16,39; indeks težavnosti: 0,74; indeks diskriminativnosti: 0,3.

Kandidati so na vprašanja večinoma odgovorili in pokazali dobro poznavanje filozofskega besedila. Na prvo in drugo vprašanje so dokaj natančno odgovarjali, nekoliko šibkejši pa so bili v splošnem odgovori na tretje vprašanje. Vprašanje samega pomena genealoškega pristopa, s katerim avtor poskuša pokazati zgodovinsko pogojenost (in s tem spremenljivost) temeljnih moralnih pojmov, kar je bil njegov glavni argument za to, da je možno ustvariti novo moralo, se je pri kandidatih izkazalo za izziv. Ta del – ki ga napove na koncu 2. razprave in s katerim se navezuje na idejo nadčloveka – je bil le v komentarjih eksplicitno tematiziran.

Izpitna pola 2

Splošno

Število kandidatov: 187; povprečno število točk: 16,69; indeks težavnosti: 0,76.

Vprašanje stvarnosti

- 1. Razpravljajte o trditvi: *Vprašanje o prasnovi je prvo, a verjetno tudi poslednje filozofsko vprašanje. Ko bo znan ta odgovor, bodo poznani vsi.***

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 4,00; indeks težavnosti: 0,18; indeks diskriminativnosti: 1,22.

Zelo šibek esej, brez kakršnekoli filozofske relevance. Kandidat ni razumel osnovnega pojma prasnovi, zato je njegovo pisanje brez filozofske vsebine.

- 2. Razpravljajte o trditvi: *Če smisel ne obstaja, potem ne moremo govoriti o avtentičnem življenju.***

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 15,00; indeks težavnosti: 0,68; indeks diskriminativnosti: -1,30.

Esej, ki se je osredotočil na Sartra in Camusa, je bil srednje kakovosti. Sartre je izjemno zahteven avtor, njegova analiza *mauvais foi* (slabe vere) je kompleksna, preglavice povzroča tudi profesionalnim komentatorjem (npr. zdi se, da Sartre meni, da je stremljenje po avtentičnosti samo neavtentično, to pa zato, ker človek nima bistva in bi s tem, ko bi ga hotel najti /biti avtentičen/, sebe ravno zgrešil) – to pa so za kandidate zelo kompleksna razmišljanja. Večinoma imamo zato opraviti z interpretacijami iz druge roke, kar je težava.

- 3. Razpravljajte o trditvi: *Edina stalnica v svetu je sprememba, saj kot pravi Heraklit: »V isto reko stopamo, pa spet ne stopamo: smo in nismo.«***

Število kandidatov: 11; povprečno število točk: 17,36; indeks težavnosti: 0,79; indeks diskriminativnosti: 0,65.

Odgovori so bili zvečine korektni, je pa res, da so bili predvidljivi – po navadi so sledili liniji Heraklit – Parmenid – Platon. Osnovno merilo pri ocenjevanju je bilo, ali so kandidati sposobni dvigniti debato na filozofski nivo - da npr. pri Heraklitu ne govorijo zgolj o spremembi, pač pa tudi o sopogojenosti nasprotij in usodi kot temu, kar spremembo vodi. En esej je bil precej anahronističen in je v debato vpeljal determinizem novoveškega kova. Drug esej je vedel veliko povedati o *arhe* (počelo), a žal ni tematiziral teme. Sicer korektno.

Vprašanje spoznanja

- 4. Razpravljajte o trditvi: *»Spoznanje se res začne z izkustvom, a nima svojega izvora samo v izkustvu.« (Immanuel Kant)***

Število kandidatov: 9; povprečno število točk: 13,89; indeks težavnosti: 0,63; indeks diskriminativnosti: 0,92.

Težek naslov za kandidate, sploh za tiste, ki pri pouku niso obravnavali Kanta. Kandidati so se večinoma navezovali na racionalizem (Descartes) in empirizem (Locke). Prevladovala je obnova posameznih teorij, pa še ta včasih slaba.

5. Razpravljajte o trditvi: *Mišljenje je odvisno od jezika, zato imajo ljudje, ki govorijo različne jezike, različna spoznanja.*

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 21,50; indeks težavnosti: 0,98; indeks diskriminativnosti: -5,10.

Najboljši esej, kar zadeva vprašanja spoznanja. Čeprav je problematika jezika zahtevna, je kandidat pokazal odlično razumevanje in znanje.

6. Razpravljajte o trditvi: *Teorija, ki je ni moč zavreči, ni znanstvena teorija.*

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 13,50; indeks težavnosti: 0,61; indeks diskriminativnosti: /.

Vprašanje filozofije znanosti je po navadi za kandidate zahtevno, sploh če ne poznajo relevantnih avtorjev, kot je bilo v tem primeru.

Vprašanje morale

7. Razpravljajte o trditvi: *Kdor deluje iz sočutja, v resnici še ni moralen, saj ga vodi čustvo, moralnega človeka pa vodi razum.*

Število kandidatov: 66; povprečno število točk: 16,17; indeks težavnosti: 0,73; indeks diskriminativnosti: 0,44.

Naslovni problem je od kandidatov zahteval razmislek o samih pogojih moralnosti: je ta utemeljena na razumu ali na čustvih oz. sočutju? Gre pravzaprav za temeljno metaetično vprašanje. Kandidati slabo berejo naslove oz. v naslovni trditvi ne prepoznajo specifičnega problema, o katerem naj bi premislili. Včasih se zdi, da so kandidati naslov razumeli kot zahtevo »napiši vse, kar veš o Kantovi etiki« ali »napiši vse, kar veš o utilitarizmu«. Torej, veliko kandidatov naslovni problem prepozna kot nekoliko zavito, a v osnovi tradicionalno preprosto dilemo med deontološko etiko (Kant) in teleološko/konsekvenencialistično etiko (utilitarizem). Pri tem se lahko strinjamo, da je Kant filozof, ki bi mu naslovno trditev lahko pripisali, medtem ko gre na drugi strani za poskus redukcije sočutja in čustev na raven (utilitaristično) razumljene sreče (oz. ugodja). Toda ob tem je treba biti pazljiv, saj (1.) sočutja oz. čustev ni mogoče preprosto enačiti s srečo oz. ugodjem in (2.) utilitarizem sam ne temelji na čustvih oz. sočutju, pač pa je bistvo utilitarizma v skrbnem (preračunljivem, torej razumskem) razmisleku o pričakovanih posledicah naših dejanj. Pri obravnavi etike Immanuela Kanta se večkrat pojavi težava, ko kandidati preprosto enačijo namene z motivi dejanj. Večkrat je zaslediti, da Kantova etika temelji na namenih, kar vodi v zmešnjavo in nerazumevanje bistva Kantove etike, saj nekateri kandidati izpeljujejo logične, toda absurde trditve, kot je npr. ta, da po Kantovi etiki »ni slabo ustreliti človeka, če si imel dober namen«. Ob tem, da so nameni osrednji tudi v teleološki etiki, npr. v utilitarizmu: ta ima namreč namen doseči čim boljše posledice za čim večje število. Namen torej gleda v naprej, v prihodnost. Po SSKJ je namen »duševna usmerjenost k uresničitvi kakega dejanja«. Zanj je značilna neka usmeritev, intencija, nek »čemu« nekaj storiti. Na drugi strani imamo motiv (ki pa ga spet ni mogoče enačiti z motivacijo kot tako). Motiv je (razumski) povod, nagib, spodbuda, vzgib, (u)temelj(itev) nekega dejanja. In ta je za Kanta pomemben: temelji na dolžnosti, kot nam jo »razodene« kategorični imperativ. Skratka, motiv in namen nista sinonima.

Pogosta težava pri razlagi Kanta je tudi v tem, da kandidati dejanje, ki ni narejeno zaradi kategoričnega imperativa, preprosto označijo kot po Kantu nemoralno, torej slabo. Po Kantu naj bi tako veljalo, da »pomagati brezdomcu zaradi usmiljenja, je nemoralno, ker nismo sledili kategoričnemu imperativu«. Še drug pogost primer: »Obiskati bolnika ali pomagati prijatelju zato, ker ga imam rad, je po Kantu nemoralno.« Toda, pri Kantu je treba ločiti med »delovanjem iz dolžnosti« in »delovanjem tako, da so naša dejanja v skladu z dolžnostjo«. Če brezdomcu pomagam zaradi K. I., ima moje dejanje moralno vrednost (delovanje iz dolžnosti). Če brezdomcu pomagam, toda ne zaradi K. I., temveč zaradi

kakršnegakoli že drugega razloga, moje dejanje nima moralne vrednosti (delujem pa v skladu z dolžnostjo). Toda to po Kantu ne pomeni, da je moje dejanje nemoralno, torej slabo. Pomeni le, da nima moralne vrednosti (torej si za to človek ne zasluži hvale). Pri tem bi bilo smiselno uvesti razlikovanje med moralnimi, nemoralnimi in amoralnimi dejanji.

Problem se pojavi tudi v samih maturitetnih navodilih za ocenjevanje, saj nekoliko zavajajoče izpostavijo, da naslov odpira dilemo med etiko dolžnosti in etiko vrlin. Toda, katerokoli »vrlinsko« etiko že vzamemo, vedno ima osrednjo vlogo tudi razum. Aristotel jasno govori o srednji meri, določeni z razumom glede na nas. Za etiko kardinalnih vrlin/kreposti je razum celo temeljna kategorija možnosti kreposti (in moralnosti same) kot takih. Zato so vrline kot usmeritev za razmislek pri tem lahko zavajajoče. Ustrezneje bi bilo na nasprotno stran Kanta postaviti emotivizem (npr. Davida Huma) in podobne moralne teorije (tudi etika skrbi), saj ta dejansko izpeljuje moralo iz čustev in sočutja, na kar se sklicuje naslov eseja.

8. Razpravljajte o trditvi: *Nenačrtovana dejanja so rezultat nagonskih odločitev, ki kljub morebitnim negativnim posledicam ne morejo biti podvržene moralni sodbi.*

Število kandidatov: 3; povprečno število točk: 15,00; indeks težavnosti: 0,68; indeks diskriminativnosti: 0,99.

Kandidati so se v esejskih odgovorih premalo nanašali na naslov eseja, več pozornosti so namenili predstavitvi filozofskih idej. Premalo poglobljena je bila tudi analiza izpostavljenih filozofskih tradicij. Ob predstavitvi filozofskih idej je umanjkal kritičen premislek – bodisi kritika ali izpostavitev prednosti, ki jih ponuja določena filozofska misel.

9. Razpravljajte o trditvi: *Moralno je najprej pomagati tistemu, ki je družbi najbolj koristen.*

Število kandidatov: 27; povprečno število točk: 16,81; indeks težavnosti: 0,76; indeks diskriminativnosti: 0,66.

Trditev je od kandidatov zahtevala premislek o utilitarizmu in deontološki etiki. Večinoma je problem teh esejev, da kandidati pravzaprav ne znajo dobro pisati uvodov, ki bi interpretirali trditev, in dejansko predstaviti relevantno razpravo o trditvi. Primeri, ki jih navajajo, so večkrat precej ekstremni, hkrati pa namesto o trditvi potem razpravljajo o primeru, kar je za adekvatno razlago teorije problematično. Prav tako razlage Kanta pogosto niso ustrezne, temveč gre za sodobne interpretacije deontološke etike, ki seveda olajšajo problem imperativa in naredijo deontologijo »razumljivejšo«. Priporočljivo je, da bi se kandidati seznanili tudi s sodobnejšimi deontološkimi etikami (Scanlon, eventualno Rawls), s čimer bi se morda izognili razlagam etike na ekstremnih primerih in zgodbam, ki v esejih spominjajo na komične nastope. Zdi se kar škoda, da bi etika ostala skrčena na zgodbe o ekstremnih primerih in na diskusije, ki se namesto na trditve osredotočajo na primere. Seveda pa se med množico teh najdejo tudi eseji, ki imajo odlično strukturo in v katerih kandidati relevantno razpravljajo o trditvi in pokažejo veliko mero razumevanja.

Posameznik in skupnost

10. Razpravljajte o trditvi: *Država je orodje zatiranja v rokah vladajočega razreda. Pravičnost bi lahko dosegli šele v brezrazredni družbi.*

Število kandidatov: 29; povprečno število točk: 17,74; indeks težavnosti: 0,81; indeks diskriminativnosti: 0,36.

Odgovori so bili večinoma dobri. Kandidati se zavedajo pomena argumentacije, toda občasno argumentacijo nadomestijo z nizanjem teorij, vendar je splošno poznavanje teorij dobro. Uporabljajo pojme in avtorje iz Palmerja, Millerja, druge vire uporabljajo redkeje.

Kandidati so ustrezno uporabljali in razložili pojme, večinoma so se opirali na Marxovo teorijo pravičnosti, na Rawlsa in razpravljali tudi v smeri anarhistične teorije. Eseji so bili večinoma dobri in so imeli lep razpravljalni lok.

11. Razpravljajte o trditvi: *V državi, kjer oblast ni demokratična, si lahko nekateri dovolijo več kot drugi, to pa je skoraj tako slabo, kot če bi živeli v naravnem stanju, v katerem so eni močnejši od drugih.*

Število kandidatov: 13; povprečno število točk: 15,92; indeks težavnosti: 0,72; indeks diskriminativnosti: 0,10.

Kandidati so ustrezno razpravljali s pomočjo Millove teorije načela svobode in načela tuje škode, drugih konceptov pa večinoma niso vpeljali.

12. Razpravljajte o trditvi: *Če je oblast ta, ki določa zakone, potem je kakršenkoli upor proti njej nujno nezakonit.*

Število kandidatov: 23; povprečno število točk: 19,20; indeks težavnosti: 0,87; indeks diskriminativnosti: 0,37.

Večina odgovorov je bila dobra. Kandidati se zavedajo pomena argumentacije, a občasno kdo argumentacijo nadomesti z nizanjem teorij; kljub temu je poznavanje teorij dobro.

Kandidati so pokazali izredno dobro poznavanje teorije družbene pogodbe. Razpravljali so s pomočjo Hobbesa, Locka in Rousseauja.

Filozofija religije

13. Razpravljajte o trditvi: *Bog je nespoznat, a tudi če bi bil spoznat, ne bi bil izrekljiv.*

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 12,00; indeks težavnosti: 0,55; indeks diskriminativnosti: /.

Naslov naloge zahteva razmislek o samem konceptu boga, najvišjega bitja. Torej, kakšen in kako naj bi bil bog ter kaj je o njem sploh mogoče povedati, kako o njem govoriti. Prek tega naslov usmerja k razmisleku o božjih lastnostih in možnostih govora o bogu. Obe temi oz. vprašanji spadata med osrednja vprašanja filozofije religije, s katerimi so se ukvarjale različne filozofske tradicije od antike do danes. Z nespoznatostjo naslov namiguje na božjo transcendenčnost, z neizrekljivostjo pa na tradicijo apofatizma (negativni govor o bogu). Kandidat v eseju naslovno vprašanje razume predvsem kot vprašanje (proti)argumentov za obstoj boga, ki jih tudi na hitro predstavi. Pri tem izhaja iz predpostavke, da vera in razum nista povezana, pri čemer umanjata analizi pojmov vere in razuma, iz česar bi šele lahko sklepali na določen zaključek o medsebojnem odnosu. Pravzaprav vero kratko opredeli kot »skupek pravil«. Pri tem najbrž misli na religijo, kar bi bilo treba jasno ločiti od vere, saj bi takšno opredelitev lahko uvrstili med t. i. redukcionistično sociološko razumevanje religije (in ne vere). Težava eseja je tudi v tem, da niza vrsto trditev (ne neposredno povezanih z naslovnim problemom), ki pa niso utemeljene, preiščljene, prav tako manjka tudi nasprotni pogled. Nasplošni eseji iz filozofije religije pogosto zdrknejo na raven (premalo) preiščljenega navajanja (osebnih) predsodkov, brez razumevanja drugačnih pogledov. Nenazadnje je to deloma razumljivo, saj se filozofija religije ukvarja z religioznimi prepričanji, ki segajo v samo bistvo in smisel (posameznikovega) življenja samega.

14. Razpravljajte o trditvi: *Bog je sicer ustvaril svet, a ne kot nekaj ločenega od sebe: Bog in vesolje sta v resnici eno.*

Število kandidatov: 1; povprečno število točk: 10,00; indeks težavnosti: 0,45; indeks diskriminativnosti: 0,60.

Proti koncu se zaradi nedoslednosti zapelje v protislovje (*causa sui...*), izteče pa v dvomljivo solipsistično samopovečevanje.

15. Razpravljajte o trditvi: *Slediti božjim načelom pomeni delati dobro.*

Število kandidatov: 0; povprečno število točk: /; indeks težavnosti: /; indeks diskriminativnosti: /.

4.4 Najpogostejši nepravilni odgovori kandidatov

Kot najpogostejše pomanjkljivosti opazamo, da so eseji in komentarji kandidatov večkrat generični in se ne navezujejo dovolj natančno na naslov oziroma odlomek. Kljub temu da so lahko kar dobro seznanjeni z avtorjem in filozofskimi perspektivami, opazamo pomanjkanje izvirnega mišljenja in prevladovanje tega, da so se filozofskih idej bolj naučili, kot da bi se v naučeno tudi poglobili in to razumeli. Kot pomanjkljivost se pojavlja tudi to, da kandidati premalo natančno berejo naslov, zaradi česar njihov esej postane bolj nizanje idej kot razpravljanje o naslovni trditvi. Večkrat pri kandidatih še vedno prevladuje povzemanje in opisovanje, manjkajo pa argumentacije in razlage stališč.

4.5 Mnenje zunanjih ocenjevalcev o nalogah in vprašanjih v izpitnih polah

Vprašanja so bila po mnenju zunanjih ocenjevalcev večinoma primerna, enako velja za tudi izbrane odlomke. Četrty naslov pri drugi izpitni poli se je izkazal za težjega. Eden od ocenjevalcev je izpostavil, da trditve med sabo niso bile dovolj uravnotežene: za nekatere je opazil, da so bile jasnejše in preprostejše, medtem ko so bile druge kompleksnejše.

5 Zunanje ocenjevanje in ugovori

5.1 Zunanje ocenjevanje

V juniju je bil izveden redni seminar za zunanje ocenjevalce.

5.2 Ugovori na oceno in način izračuna izpitne ocene

Ugovor na oceno so vložili štiri kandidati. Število točk se je spremenilo pri dveh kandidatih, ocena pa pri enem.

6 Povzetek

6.1 Ocena uspeha kandidatov

Na letošnjem spomladanskem izpitnem roku smo pri izpitu splošne mature iz filozofije beležili skok števila kandidatov, saj je maturo iz tega predmeta opravljalo 187 kandidatov, kar je primerljivo z l. 2020. Lansko leto smo sicer beležili 155 kandidatov, predlani pa zgolj 148, kar vse priča o tem, da število kandidatov iz leta v leto nekoliko niha. Letos so kandidati v povprečju na prvi izpitni poli dosegli 17,01 točke, kar je dobro polovico točke manj kot lani (17,62). Povprečno število doseženih točk na drugi izpitni poli je bilo medtem 16,69, kar je slabe pol točke manj kot lansko leto (17,1). Uspeh kandidatov tako kaže manjša in predvidljiva nihanja, saj je tudi v preteklosti višje število kandidatov rezultiralo v nekoliko nižje povprečje točk. Obenem letošnje število doseženih točk na prvi in drugi poli potrjuje predlanski in lanski trend, ko je bilo število doseženih točk pri komentarju besedila višje od povprečja točk pri problemskem eseju. Tako kot vsa leta je tudi letos pri komentarju besedila največ kandidatov izbralo Platonovo *Državo*, vendar pa se je delež teh komentarjev v primerjavi z drugimi deli nekoliko zmanjšal (število komentarjev *Države* je primerljivo lanskemu, čeprav se je število kandidatov zvišalo). Zanimivo je, da je letos relativno veliko število kandidatov (43) za komentar izbralo odlomek iz Aristotelove *Nikomahove etike*, kar je skoraj enkrat več kot lansko leto (22), pa tudi precej več kot pretekla leta (leta 2021 smo beležili zgolj 15 tovrstnih komentarjev, leta 2020 pa 25 in leta 2019 ponovno zgolj 17). Morda gre razlog za to spremembo iskati v prizadevanjih komisije, da bi kandidati poleg Platonove *Države* za komentiranje izbirali tudi druga dela, in sicer prek spodbud učiteljem, ki pripravljajo kandidate na maturo. Število komentarjev Descartesovih *Meditacij* medtem ostaja primerljivo preteklim štirim letom, Nietzscheja pa se je ponovno odločilo komentirati večje število kandidatov (18) v primerjavi z lanskim letom, ko smo beležili upad (3) esejev o *H genealogiji morale*. Letos je tako pogostnost izbire avtorjev nekoliko odstopala od preteklih let, saj je enako število kandidatov izbralo Descartesa in Aristotela, medtem ko je pretekla leta Aristotel zmeraj skoraj za polovico zaostajal za Descartesom. Povprečno število točk je bilo pri Platonu in Aristotelu podobno lanskemu, smo pa zabeležili občutnejši padec točk pri Descartesu (za več kot 2 točki), medtem ko primerjava točk pri Nietzscheju ni smiselna zaradi lanske maloštevilnosti komentarjev *H genealogiji morale*.

Tudi letos so kandidati v drugi izpiti poli izbirali naslove pretežno iz etike in politične filozofije. Upad smo beležili pri naslovih iz epistemologije (11 esejev v primerjavi z 22 lanskimi), a je po drugi strani ta številka primerljiva z letom 2019, ko je maturo pisalo podobno število kandidatov. Že drugo leto zapored pa beležimo upad esejev na temo filozofije religije, saj ni bilo lani nobenega problemskega eseja s tega področja, letos pa smo zabeležili dva, a oba z zelo slabim izkupičkom točk, kar jasno priča o slabljenju zanimanja za ta problemski sklop.

Struktura izpitnih pol in merila ocenjevanja so ostala nespremenjena, medtem ko meje med ocenami ponovno odražajo tiste iz prejšnjih let. To ne preseneča, saj so meje povezane z vsebinskimi členitvami meril ocenjevanja. Za vse delne ocene (komentar besedila, tematski esej in seminarsko nalogo) se namreč uporabljajo sorodno strukturirana merila vrednotenja, kar se potem upošteva tudi pri oblikovanju mej med ocenami. Ocene notranjega izpita (seminarska naloga) so vsa leta boljše od ocen pri zunanem izpitu, kar pripisujemo dejstvu, da kandidati skupaj z mentorji vložijo dodatno energijo v pripravo pisnih izdelkov. Po drugi strani je treba vedeti, da na področju izbire naslovov seminarskih nalog obstaja pestra izbira, kar pomeni, da si lahko kandidati izberejo teme, ki so jim blizu, zaradi česar so najbrž tudi bolj motivirani za raziskovanje problematike, kar se nazadnje odraža v višji oceni. Upoštevati je treba še, da sta sicer oceni pri predmetu v 3. in 4. letniku praviloma višji od ocene na splošni maturi, poleg tega pa kandidati tudi pri drugih maturitetnih predmetih pri notranjem izpitu dosegajo višje ocene, kar pomeni, da filozofija v tem oziru ne odstopa in da je takšno razmerje med obema deloma izpita pričakovano.

Analiza odgovorov je pokazala, da so kandidati v splošnem dobro pripravljeni na maturitetni izpit. Velika večina besedil ima solidno esejistično formo in problematiko obravnava celostno. Je pa res, da kandidati pri komentarju besedila praviloma ne vstopajo v dialog z avtorjem, pri problemskem eseju pa včasih zgolj prikazujejo različne pozicije, ne da bi jih zares eksplicitno navezali na obravnavano problematiko. Izkušenemu bralcu se zaradi tega včasih besedila zdijo nekoliko presplošna oziroma generična. Je pa pri tej opazki ponovno treba upoštevati dejstvo, da se dijaki s filozofijo srečujejo prvič in da lahko zaradi tega kakovostno obnovo že vidimo kot višjo taksonomsko raven. Analiza odgovorov pokaže tudi, da pripravljavci na maturo vstopajo v dialog s komisijo, saj je med leti mogoče opaziti trend odpravljanja pomanjkljivosti (denimo slabše interpretacije utilitarizma ali Lockovega empirizma).

6.2 Ocena kakovosti izpitnih pol

Sklepamo lahko, da so bile maturitetne izpitne pole, ki temeljijo na esejih z različnimi poudarki, znova kakovostno pripravljene. Medtem ko prvi esej zahteva komentar besedila, terja drugi argumentirano razpravo o filozofski temi, tretji pa samostojno delo in mentorjevo vodenje kandidata. Vsi trije deli izpita temeljijo na primerljivih in prepletenih taksonomskih stopnjah, pri čemer prednjačijo analiza, sinteza in vrednotenje. Ker rezultati mature ne dajejo razlogov za vpeljevanje sprememb, ta struktura ostaja ista. Komisija med leti sicer opaža, da je sestava kakovostnih izpitnih kompletov izziv, saj je na eni strani treba poskrbeti, da so naslovi in odlomki relevantni, na drugi pa, da niso hkrati tudi predvidljivi. Da bi komplete še izboljšali, člani in predsednik komisije sodelujemo in komuniciramo z učiteljicami in učitelji, ki podajajo sicer pretežno pozitivne povratne informacije.

6.3 Druge ugotovitve

Pri pisanju maturitetnega izpita ni bilo zapletov ali posebnosti, kar kaže na ustrezno pripravljenost izpitnih pol. Elektronsko ocenjevanje je postalo rutina in ocenjevalci ga zelo dobro sprejemajo, število ugovorov (4) pa spet odseva dolgoletno povprečje.